

W NUMERZE M.IN.:

U ŹRÓDEŁ WISŁY
REZERWAT
„KUŹNIE”

TROPEM ZWIERZYN

JASKINIA

KOMONIECKIEGO

BESKIDZKIE

ROŚLINY

EDUKACJA EKOLOGICZNA

SUWAŃSKI PK

ODDZIAŁ BIURA ZPKWŚ W ŻYWCU

Nr 1/2015

SŁOWO WSTĘPU

Przyroda i krajobraz Beskidu Żywieckiego, Śląskiego i Małego stanowią wyjątkową atrakcję nie tylko w skali województwa śląskiego ale i całego kraju. Pozostałości prastarych Puszczy Karpackich, rzadkie gatunki roślin i zwierząt, górskie hale na które po latach znów wróciły owce – wszystko to można zobaczyć wędrując gęstą siecią górskich szlaków.

O wartości tych gór niech świadczy choćby duża ilość obiektów i obszarów chronionych różnymi formami ochrony przyrody (*Natura 2000, pomniki przyrody, rezerваты, użytki ekologiczne czy stanowiska dokumentacyjne*) oraz utworzenie trzech parków krajobrazowych: **Żywieckiego PK, PK Beskidu Śląskiego** oraz **PK Beskidu Małego**.

W niniejszym biuletynie, który będzie ukazywał się dwa razy w roku, postaramy się przybliżyć czytelnikowi piękno i przyrodę naszego regionu, wskazać miejsca atrakcyjne i interesujące, również te mniej znane, oraz zachęcić do aktywnego poznawania Beskidzkich Parków Krajobrazowych.

(PDz)

Dzwonek rozpięchły. fot. P.Dziki

Na szlaku w Żywieckim PK. fot. P.Dziki

O BESKIDZKICH PARKACH KRAJOBRAZOWYCH

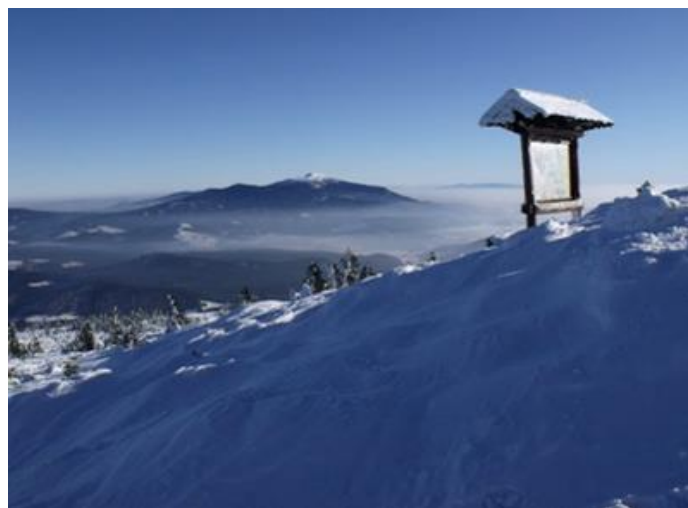
Na wstępie pierwszego numeru biuletynu wypada w kilku słowach scharakteryzować czym są parki krajobrazowe oraz jakie zostały utworzone na naszym terenie.

Park Krajobrazowy to wielkoobszarowa forma ochrony przyrody obejmująca obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

W beskidzkiej części województwa śląskiego utworzono trzy parki krajobrazowe : Żywiecki PK, PK Beskidu Śląskiego oraz PK Beskidu Małego.

Najstarszym a zarazem pierwszym w Polskich Karpatach jest **Żywiecki PK**, utworzony 13 marca 1986 r. Park obejmuje swym zasięgiem trzy grupy górskie w zachodniej oraz środkowej części Beskidu Żywieckiego: Worek Raczański z najwyższym

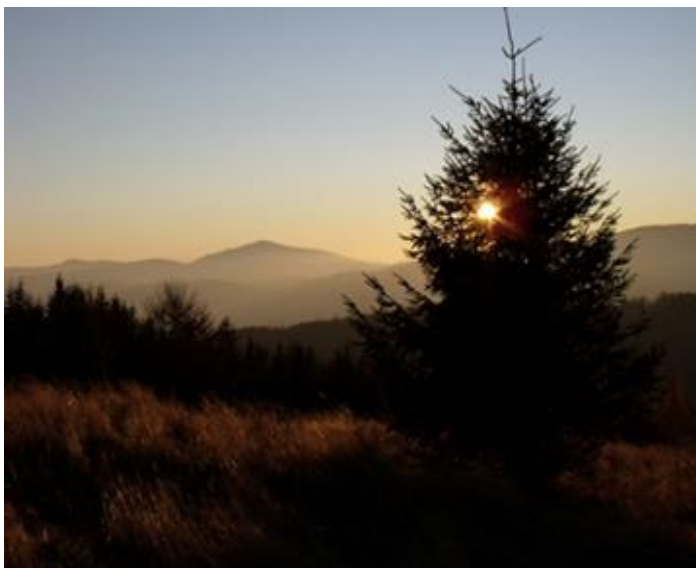
szczytem Wielką Raczą (1236 m n.p.m.), Pasma Lipowskiej i Romanki, którego najwyższym szczytem jest Romanka (1366 m n.p.m.) oraz Rozłóg Pilska z górującym nad okolicą Pilskiem (1557 m n.p.m.).

Widok z Pilska na Babia Górę. fot. P.Dziki

PK Beskidu Śląskiego obejmuje najbardziej na zachód wysuniętą część Beskidów Zachodnich. Utworzony został 16 czerwca 1998 r. Park obejmuje swym zasięgiem cały Beskid Śląski w skład którego wchodzi dwa południkowe pasma górskie: Pasma Czantorii (995 m n.p.m.) oraz Pasma Baraniej Góry i Skrzycznego z których najwyższym szczytem jest Skrzyczne (1257 m. n.p.m.).

Najmniejszym z trzech parków jest **PK Beskidu Małego** utworzony 16 czerwca 1998 roku.

Wschód słońca na Hali Ostrej. fot. P.Dziki

NAJWIĘKSZY W BESKIDACH (ŻPK)

Sopotnia Wielka to znana miejscowość położona na południowy zachód od Jeleśni. Tu swój początek mają popularne i często wybierane przez turystów szlaki w kierunku Romanki, Pilska i Rysianki. Będąc w Sopotni warto jednak zatrzymać się na dłużej i przed rozpoczęciem wędrowki w góry zapoznać się z tutejszą atrakcją czyli wodospadem na potoku Sopotnia Wielka. Płynący potok wyrzeźbił swe koryto w skale i stąd w jego dnie występują liczne progi skalne z których najwyższy tworzy wodospad. Jest to największy wodospad w całych Beskidach, którego wysokość wynosi ok. 10 m. Woda spływająca przeważnie jedną strugą po skalnej płycie wyrzeźbiona w dnie kocioł eworsyjny o głębokości ok. 5 m., z dnem najeżonym żebrami skalnymi o ukośnym ustawieniu. Siła spływającej wody w kontakcie z dnem powoduje silne a jednocześnie efektowne zawirowania. Warto też wspomnieć iż skały tworzące próg wodospadu opadają zgodnie z biegiem płynącej wody tworząc rzadki przykład tzw. wodospadu kataklinarnego.

Aby zobaczyć wodospad wystarczy w centrum wioski zejść kilkadziesiąt metrów wąską ścieżką tuż obok mostu na potoku Sopotnia. Poniżej wodospadu na brzegu znajduje się miejsce

Na szczycie Czupla. fot. P.Dziki

Park podzielony jest na dwie części przetokowym odcinkiem rzeki Soły, który obecnie wraz z trzema zbiornikami zaporowymi (w Czańcu, Porąbce i Tresnej) tworzy tzw. Kaskadę Soły. Mniejsza powierzchniowo zachodnia część to Pasma Magurki Wilkowieckiej z najwyższym szczytem Czuplem (933 m n.p.m.). Część większa, wschodnia, to grupa Łamanej Skały (929 m n.p.m.) znana też pod nazwą Góry Zasolskie lub Beskid Kocierski. Obecnie po reformie administracyjnej park znajduje się w dwóch województwach: śląskim i małopolskim.

(PDz)

Wodospad w Sopotni Wielkiej. fot. P.Dziki

wypoczynku oraz tablica informacyjna. Wodospad w Sopotni Wielkiej jest również ostatnim przystankiem ścieżki przyrodniczej „Korbielów-Pilsko-Sopotnia”.

Wodospad objęty jest ochroną jako pomnik przyrody nieożywionej od 1965 roku.

(PDz)

JASKINIA KOMONIECKIEGO (PKBM)

Pierwsza wzmianka o jaskini pochodzi z 1704 roku. Opisał ją w swej kronice „Dziejopis Żywiecki” Andrzej Komoniecki:

„W Ślemieńskim zaś Państwie w Pośrednim Groniu w Hali Siwcowej nad wsią Lasem jest skała wielka, co przed nią wierzchem woda idzie, a pod nią dziura jest, w którą może sto statku weгнаć i w niej tam sposobnie stanąć; będąc w skale obszerno, jak jaskinia jaka z natury uczyniona „

Jaskinia, zwana też Grotą Komonieckiego, znajduje się na południowych stokach Smrekownicy, na wysokości ok. 750 m n.p.m., w obszarze źródłowym potoku Dusica. Jaskinia o wyjątkowej urodzie szczególnie zimą, gdy spływająca z górnej płyty woda zamraża tworząc lodowe „warkocze”, jest sporej wielkości komorą której otwór wejściowy sięga 2 m. wysokości i 15 m. szerokości, natomiast powierzchnia komory zajmuje ok. 115 m². Jest ona jednak płytka, nie posiada żadnych korytarzy czy spadów, więc zwiedzanie jej jest bezpieczne. Warto jednak zaznaczyć, że jest to największa grotta erozyjna w polskich Karpatach i jest chroniona jako pomnik przyrody od 1993 roku.

Jaskinia Komonieckiego. Fot. P.Dziki

Wodospad „Dusiółek”. Fot. P.Dziki

Na potoku Dusica ok. 50 m. poniżej jaskini znajduje się niezwykle urody wodospad zwany „Dusiółkiem”. Jest to największy wodospad w Beskidzie Małym o wysokości 5 m. i szerokości 4 m., który wraz z potokiem i jego otoczeniem tworzy niezwykle malowniczy zakątek.

Dojście do jaskini i wodospadu, mimo iż obiekty te są dość znane i często zaznaczane na mapach turystycznych, może sprawić nieco kłopotu. W terenie można odnaleźć zniszczone ślady wyznakowanego szlaku lecz trudno się na nich opierać ponieważ pojawiają się sporadycznie, dlatego najpewniej jest używając mapy kierować się z w stronę potoku Dusica i na nim szukać wodospadu oraz pobliskiej jaskini.

(PDz)

BESKIDZKIE BOCIANY

Jednym z wielu realizowanych przez Oddział Biura ZPKWŚ w Żywcu zadań jest kontrola wybranych gniazd bociana białego. Podczas tegorocznych obserwacji prowadzonych od połowy kwietnia stwierdzono zajęcie przez pary bocianów sześciu z ośmiu kontrolowanych gniazd: w Milówce, Jeleśni, Łodygowicach, Łękawicy oraz Żywcu (2 gniazda). Dalsze obserwacje potwierdziły pojawienie się w gniazdach młodych, najwięcej w Milówce, bo aż czterech.

Bociany na gnieździe w Łękawicy. Fot. P.Dziki

Niestety gniazda w Ślemieniu, Wieprzu oraz jedno w Żywcu podobnie jak w 2014 roku nie zostały zajęte.

Wszystkim którzy chcą na żywo obserwować bociany polecamy widok z kamery umieszczonej nad gniazdem w Ustroniu. Transmisję z gniazda można oglądać na stronie:

<http://www.bociany.edu.pl>

(PDz)

REZERWAT „KUŹNIE” (PKBŚ)

Niezwykle interesującym i wartym odwiedzenia jest utworzony w 1996 roku rezerwat przyrody nieożywionej „Kuźnie”, znajdujący się na terenie PK Beskidu Śląskiego. Rezerwat powołano w celu zachowania form skałkowych, jaskiń, osuwisk skalnych oraz drzewostanu świerkowego porastającego południowo-wschodnie stoki Murońki (1021 m n.p.m.). W górnej części rezerwatu występują licznie formy skalne w postaci ambon i baszt których wysokość dochodzi do 11 metrów, natomiast część środkową i dolną zajmują gładzowiska, rowy rozpadlinowe poprzedzielane wałami i leje zapadliskowe. Łącznie na terenie rezerwatu znajduje się 10 wychodni skalnych w formie ambon, 2 w kształcie baszt oraz liczne blokowiska i bloki skalne.

W rezerwacie „Kuźnie”. fot. P.Dziki

W rezerwacie stwierdzono również licznie występujące jaskinie i schrony skalne, głównie typu szczelinowego, o genezie osuwiskowej. Największe z jaskiń: Jaskinia Chłodna (długość 117 m., deniwelacja 16,5 m.) i Jaskinia pod Balkonem (długość 45 m., deniwelacja 10 m.) zostały objęte ochroną jako pomniki przyrody nieożywionej w 1993 r., czyli jeszcze przed utworzeniem rezerwatu.

Obecnie rezerwat „Kuźnie” objęty jest ochroną ścisłą, wstęp na teren rezerwatu możliwy wyłącznie po każdorazowym uzyskaniu zgody przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach.

(PDz)

KAMIENIOŁOM W KOZACH (PKBM)

Nieczynny kamieniołom w Kozach, zlokalizowany na północnych stokach Hrobaczej Łąk, powstał w latach 1910-1912 za sprawą ówczesnego właściciela ziemskiego majątku Kozy Mariana Czecha. Jego administracją zajmował się Zarząd Dóbr Kozy. W okresie międzywojennym w kamieniołomie zatrudnionych było 280 pracowników i wydobywano blisko 200 ton kruszywa. Materiał do stacji kolejowej był transportowany poprzez kolejkę linową, która miała przeszło 2 kilometry długości.

Kolejnymi "zarządcami" kamieniołomu był Powiatowy Zarząd Drogowy w Białej a następnie katowickie przedsiębiorstwo. Kamieniołom działał do 1994 r. kiedy to w związku z osiągnięciem granic terenu własności, brakiem możliwości powiększenia terenu eksploatacji i znacznymi kosztami udostępnienia piaskowca, doszło do zatrzymania wydobywania.

Obecnie tereny nieczynnego kamieniołomu służą okolicznym mieszkańcom oraz turystom do celów rekreacyjnych. Z półek skalnych pozostałych po byłych wyrobiskach rozciągają się rozległe widoki na okolicę, natomiast wszystkich zainteresowanych przyrodą przyciąga występująca tu ciekawa roślinność porastająca zbocza wyrobisk oraz otoczenie dużego (0,84 ha) zbiornika wodnego. W wielu miejscach na terenie kamieniołomu, w wypełnionych wodą zagłębieniach, można zaobserwować licznie tu występującego kumaka górskiego.

(PDz)

Kamieniołom w Kozach. fot. P.Dziki

TROPEM ZWIERZYNY

Wędrując górskim szlakiem niejednokrotnie przemierzamy ścieżki, po których chodzą nie tylko ludzie. Zwierzęta, bo o nich mowa, również korzystają z tras wytyczanych przez człowieka, dzięki czemu pozostawione przez nich ślady możemy z łatwością odczytywać. Oczywiście pod warunkiem, że wcześniej zaznajomimy się z podstawowymi informacjami na temat śladów, tropów i biologii dzikich zwierząt.

Ślad to trop, czy trop to ślad...?

Przygodę z odczytywaniem znaków bytowania zwierząt zaczniemy od wyjaśnienia, czym właściwie jest ślad a czym trop zwierzęcia.

Ślady zwierząt to wszystkie znaki, które zwierzęta pozostawiają w otaczającym je terenie. Zaobserwowane ślady zwierząt mogą powiedzieć nam co nieco o ich poruszaniu się, miejscu noclegu, odżywianiu, codziennej toalecie czy wielkości terytorium. Śladami można nazwać tropy, gniazda, nory, kąpieliska, zgryzione pędy młodych drzewek, pozostawione odchody czy sierść. Zatem odpowiadając na pytanie: „**ślad to trop, czy trop to ślad**” można wyjaśnić, że tropy to odbicia kończyn zwierząt pozostawione w trakcie poruszania się. Tropy możemy odczytywać z różnych powierzchni: ziemi, śniegu, piasku. Zwracając uwagę na najważniejsze cechy tropu jesteśmy w stanie określić, jakie zwierzę tropy pozostawiło.

Lis

Borsuk

Trochę anatomii...

Aby prawidłowo przyporządkować znaleziony trop do danego gatunku zwierzęcia, należy na początek poznać kilka cech anatomicznych samej kończyny. W zależności od sposobu poruszania się, ssaki można podzielić na stopochodne i palcochodne. Stopochodne zwierzęta, jak sama nazwa wskazuje, kładą kończynę na całej stopie, tak jak jest to u człowieka. I tak jak ludzka naga stopa pozostawia na ziemi odcisk pięciu palców, tak u zwierząt takich jak jeź, niedźwiedź czy borsuk trop również zawiera odcisk pięciu palców, dodatkowo odbijają się jeszcze pazury. U zwierząt palcochodnych w trakcie długotrwałej ewolucji kończyna nieco się przekształciła, powodując, że ciężar ciała zwierzęcia palcochodnego opiera się na samych członach palców, a część stopy jest w stosunku do normalnych proporcji wydłużona. To sprawia, że cały nadgarstek jest dużo wyższy niż u zwierząt stopochodnych, ponadto pierwszy palec jest zredukowany i nie odbija się podczas chodu. Cały ten proces miał na celu zwiększenie sprawności ruchowej i możliwość szybkiego i zwrotnego biegu. Do zwierząt palcochodnych można zaliczyć wszystkie psowate i kotowate, a w tym wilka, lisa czy rysia. U ssaków parzystokopytnych takich jak sarny czy jelenie w jeszcze większym stopniu objawia się ewolucyjne przystosowanie do biegu.

Mimo że każdy z czterech obecnych palców posiada swój zestaw kości, ciężar ciała spoczywa na dwóch z nich zakończonych racicami. Palce skrajne znajdujące się nieco powyżej palców środkowych również zakończone są zgrubieniami w postaci raciczek odbijających się w formie dwóch punktów z tyłu tropu.

Podczas poszukiwania tropów warto, obok samego kształtu tropu, zwrócić uwagę na układ tropów. Czasami daje nam to możliwość stwierdzenia, czy zwierzę poruszało się powoli, czy może biegiem, a w niektórych przypadkach potwierdzenie, do jakiego gatunku należą pozostawione tropy (np. wilk, poruszający się w specyficzny dla tego gatunku sposób).

Tym obszernym wstępem zapraszamy wszystkich czytelników do wędrówki śladami zwierząt, które w niniejszym Biuletynie postaramy się Państwu szczegółowo opisać.

(AS)

Sarna

Niedźwiedź

Wilk

Zdjęcia tropów A.Smolarska
Grafika U.Smolarska

TAM SKĄD WYPŁYWA WISŁA

Wisła jest najdłuższą rzeką Polski i zarazem najdłuższą rzeką uchodzącą do Morza Bałtyckiego. Jej źródła znajdują się na terenie Parku Krajobrazowego Beskidu Śląskiego, w rezerwacie leśnym „Barania Góra”. Za źródła Wisły uważa się wykapy Czarnej Wisetki, zlokalizowane na wysokości ok. 1150 m n.p.m., na południowym stoku Baraniej Góry oraz źródło Białej Wisetki wypływające na północno-zachodnim stoku, na wysokości ok. 1100 m n.p.m. Potoki te łączą się ze sobą w zbiorniku Wisła-Czarne, z którego wypływa Wisetka nosząca nazwę Wisła dopiero po połączeniu z potokiem Malinka.

Czarna Wisetka. fot. Z.Wilczek

Tablica opisująca źródło Wisły fot. Z.Wilczek

Źródła Czarnej i Białej Wisetki oraz potoku Malinka zostały oznakowane w terenie za pomocą mosiężnych tablic. Obok źródła Białej Wisetki na głazie znajduje się tablica z napisem „Wantule im. L. Zejsznera przy źródle Białej Wisetki. 1984”. Początek Czarnej Wisetki oznakowany jest napisem: „Wykapy Czarnej Wisetki im. W. Pola i H. Łoborzewskiego. 1984”. Na tablicy przy źródle potoku Malinka znajduje się napis „Początek rzeki Wisły, źródło Malinki oznaczone nr 1 na pierwszej Mapie Śląska Cieszyńskiego Jonasa Nigrinusa z 1724 r. współtworzy z Białą – 2 i Czarną – 3 Wisetką początek rzeki Wisły. TMW 2008”. Jak wyglądają źródła Czarnej i Białej Wisetki turysta może zobaczyć na jednej z tablic ścieżki edukacyjnej na Baranią Górę.

Aktualnie źródła te, ze względu na lokalizację na terenie rezerwatu przyrody, nie są udostępnione do zwiedzania. Bez problemu można dotrzeć natomiast do źródła potoku Malinka, które zlokalizowane jest przy drodze stokowej wiodącej z Przełęcz Salmopolskiej na Przysłop. Piękno źródłiskowych odcinków Wisły można podziwiać poruszając się szlakami turystycznymi. Wzdłuż Czarnej Wisetki wiedzie czarny szlak na Baranią Górę. Skaliste koryto Białej Wisetki z malowniczymi wodospadami zwanymi kaskadami Rodła można zwiedzić podążając na Baranią Górę szlakiem niebieskim. W sąsiedztwie potoku Malinka przebiega droga z Wisły do Szczyrku. Wzdłuż najciekawszego odcinka potoku wyznaczono i opisano za pomocą tablic informacyjnych przyrodniczą ścieżkę dydaktyczną. Czarna i Biała Wisetka oraz potok Malinka są objęte ochroną jako rezerwat wodny, który powołano dla ochrony naturalnego siedliska pstrąga potokowego.

(ZW, WZ)

Wodospad na Białej Wisetce. fot. Z.Wilczek

Oznakowanie rezerwatu „Wisła”. fot. Z.Wilczek

Skala z tablicą przy źródłach potoku Malinka. fot. Z.Wilczek

Tablica przy źródłach potoku Malinka. fot. Z.Wilczek

ROŚLINY BESKIDÓW

NAPARSTNICA ZWYCZAJNA *Digitalis grandiflora*

Występuje dość często na obszarze prawie całego kraju, w górach po piętro kosodrzewiny. Rośnie w miejscach otwartych lub umiarkowanie cienistych. Spotkać ją można głównie na brzegach lasów i zarośli, na zrębach, a także wśród kosodrzewiny, w widnych lasach, na łąkach i w ziołoroślach.

Roślina ta osiąga wysokość do 120 cm. Jej łodyga wyrasta pojedynczo z korzenia, w górnej części jest dość gęsto pokryta gruczołowatymi włoskami. Liście są lancetowate, o brzegach nierówno piłkowanych, a spodem są owłosione. Na łodydze liście układają się skrętolegle, w jej górnej części są siedzące, a blaszki dolnych liści stopniowo przechodzą w długi ogonek.

Kwiaty można obserwować od czerwca do lipca, a nawet do połowy sierpnia. Zwisające na ogryzionych szypułkach kwiaty, zebrane są w górnej części łodygi w gronasty kwiatostan. Nazwa rodzajowa pochodzi od charakterystycznego kształtu korony, który przypomina naparstek. Korona o długości 3-4 cm jest szerokodzwonkowata, wydęta, o łatkowatym brzegu, żółta z brunatnymi żyłkami, od zewnątrz jest delikatnie ogryzioną, dodatkowo jest owłosiona. Owocem jest jajowata torebka, z licznymi drobnymi nasionami.

Podobnie jak naparstnica purpurowa jest rośliną trującą i dawniej stosowaną jako roślina lecznicza. Z uwagi na walory dekoracyjne bywa zrywana, a nawet wykopywana i przenoszona z naturalnych stanowisk do przydomowych ogródków. Działania takie stanowią zagrożenie i przyczyniają się do ograniczenia występowania tego gatunku. Ponadto są zakazane, gdyż naparstnica zwyczajna jest rośliną chronioną, objęta jest ochroną częściową.

(RK)

Naparstnica zwyczajna. fot. W.Mikler

Naparstnica zwyczajna. fot. W.Mikler

Naparstnica zwyczajna. fot. W.Mikler

NAPARSTNICA PURPUROWA

Digitalis purpurea L.

Rosnąca na polanach śródleśnych, w zaroślach, porębach, lasach mieszanych i liściastych naparstnica jest rośliną dorastającą do 120-150 cm. wysokości. Została rozpowszechniona na ziemiach polskich w XVIII-XIX w. jako roślina ozdobna i samorzutnie rozprzestrzeniła się w środowisku. Preferuje siedliska widne i półcieniste, umiarkowanie wilgotne.

Kwiaty wyrastają w górnej części łodygi i tworzą jednostronne grono. Kwiaty są duże, zwisają w dół z krótkich, omszonych szypulek. Kielich jest pokryty gruczołkami i ma 5 ostrych działek. Owocem jest podłużnie pękająca torebka z drobnymi nasionami. Kwitnie od czerwca do lipca.

Naparstnica jest stosowana w ziołolecznictwie (choć obecnie w Polsce stosuje się naparstnicę wietnistą, która jest mniej toksyczna), jej liść zawiera saponiny, śluzu i glikozydy o działaniu nasercowym. Najsilniej działającym z nich jest digitoksyna, stosowana w leczeniu nerwic i chorób serca.

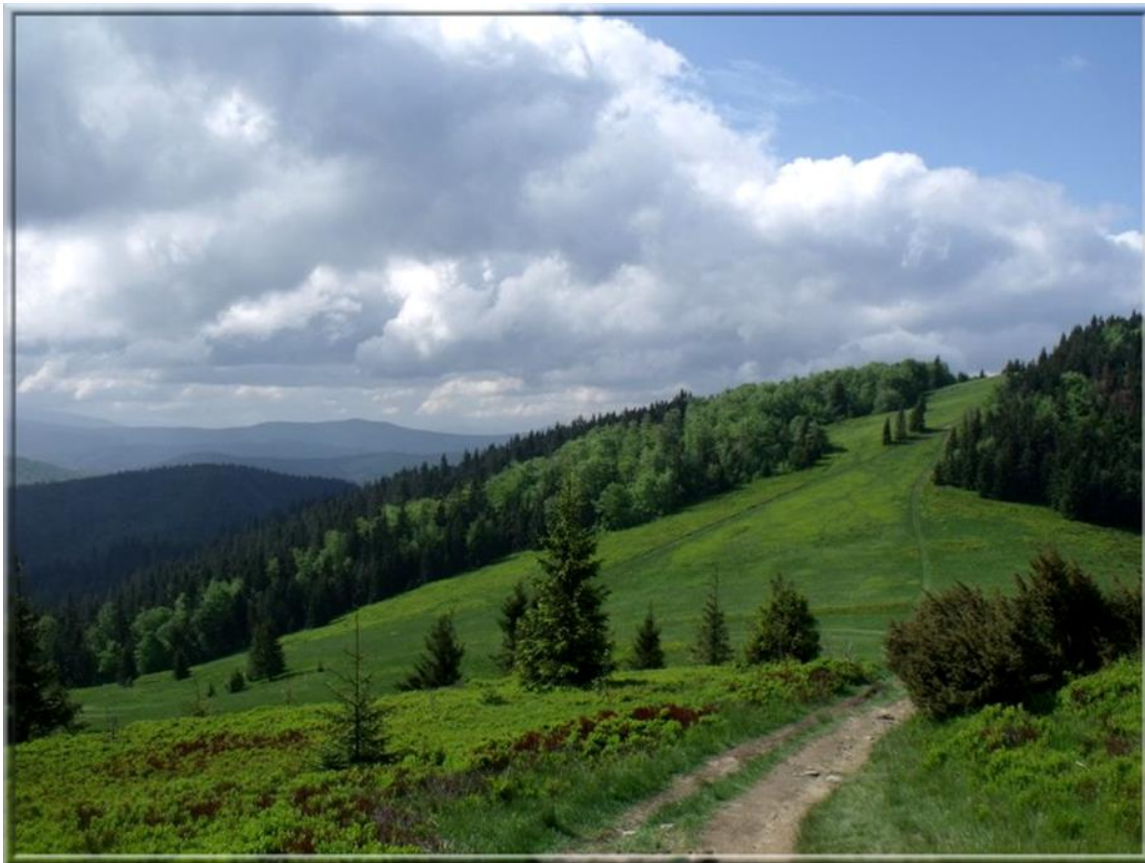
Ze względu na swoje piękne kwiaty chętnie uprawiana w przydomowych ogródkach.

(PDz)

Naparstnica purpurowa, Hala Jaworowa, PK BŚ. fot. P.Dziki

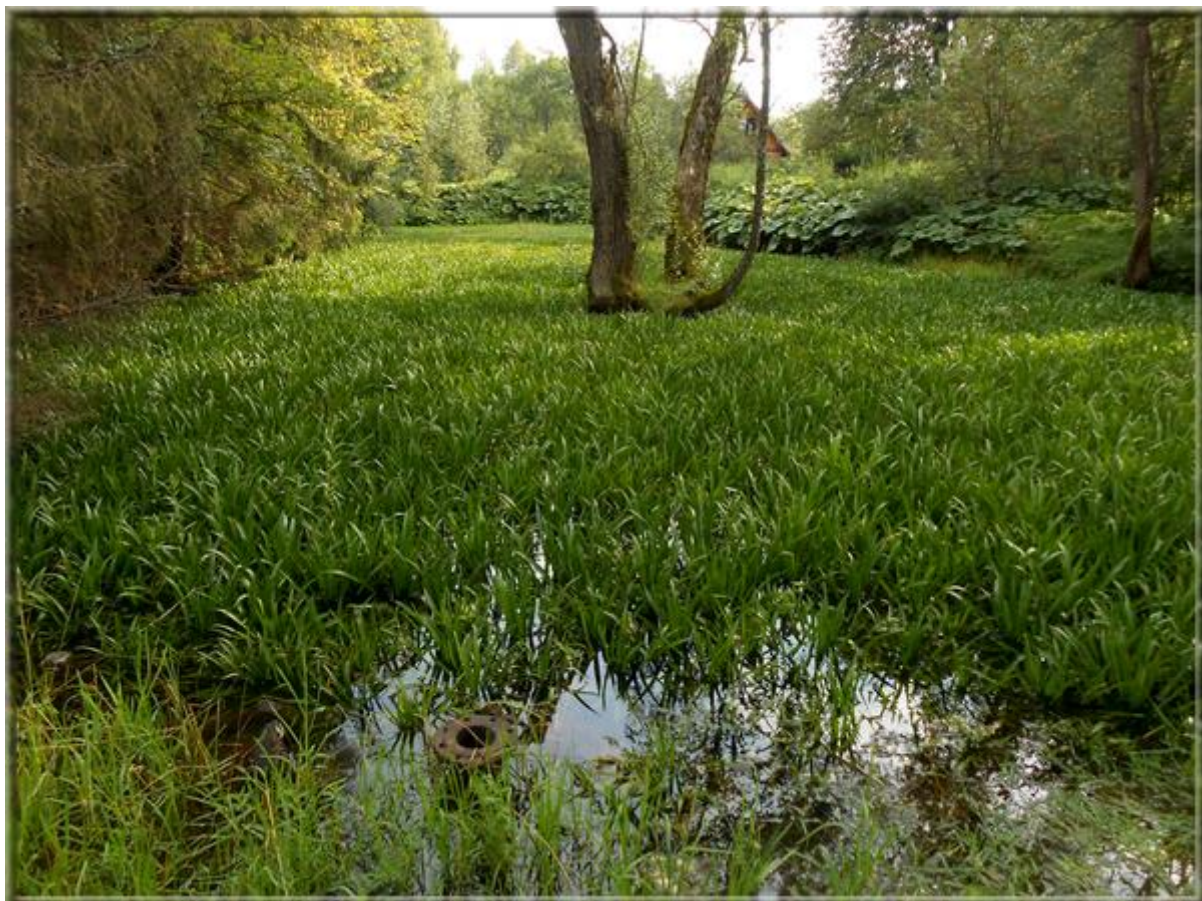
BESKIDZKA GALERIA

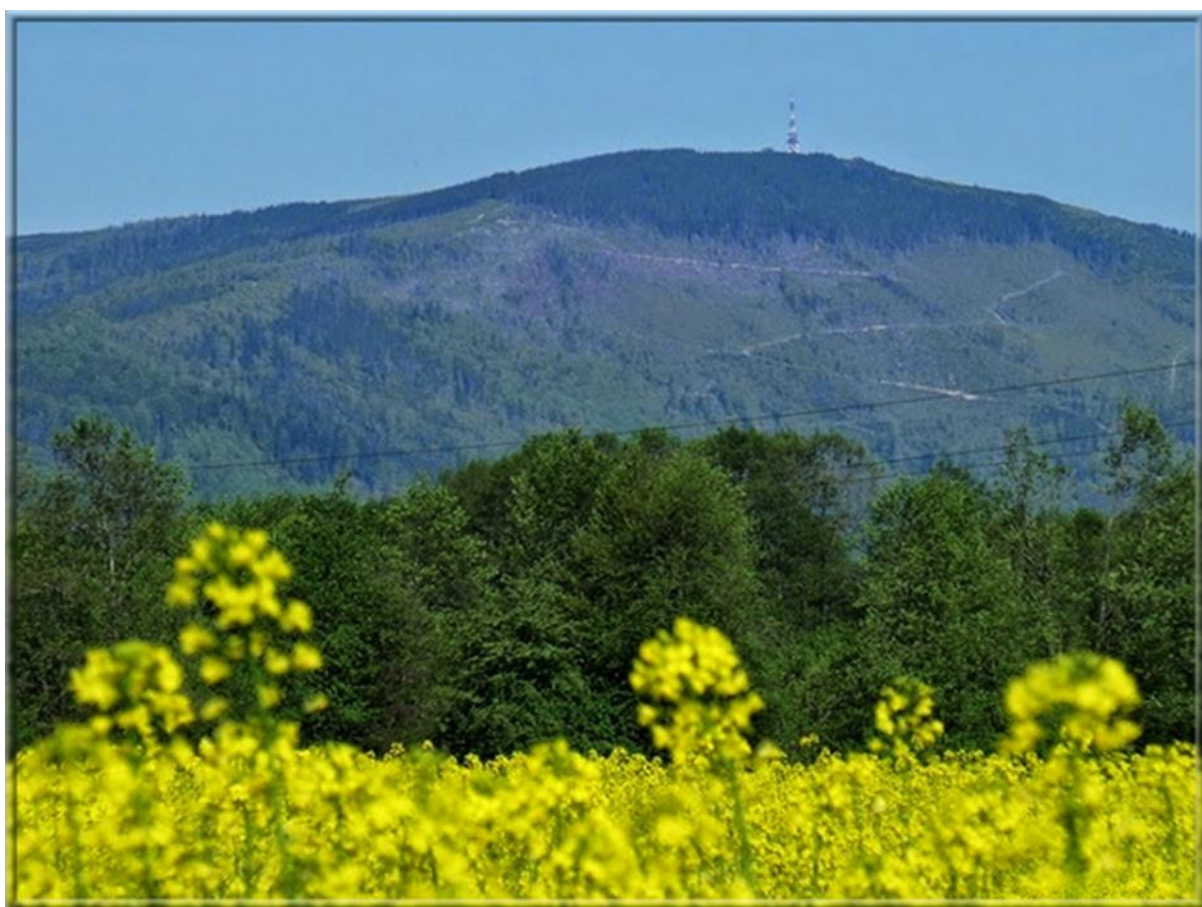
Hala Rycerzowa . fot. P.Dziki

W rezerwacie „Kuźnie”. fot. P.Dziki.

Użytek ekologiczny „Stawek w Żółtej”. fot. P.Dziki

Widok na Skrzyczne. fot. P.Dziki.

CIEKAWOSTKI PRZYRODNICZE PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Dąb szypułkowy „Cysters” w Rudach

(PK Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich)

Dąb szypułkowy „Cysters” to niewątpliwie jedna z najwybitniejszych osobliwości dendrologicznych Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”. Drzewo rośnie na terenie Zespołu Klasztorno-Pałacowego w Rudach. Ten wspaniały pomnik przyrody liczy sobie już ponad 450 lat i osiągnął pokaźne rozmiary: 750 cm. obwodu pnia i 32 m. wysokości.

Dąb „Cysters”. fot. P.Kania

Niestety, potężna wichura, jaka przeszła nad Rudami w lipcu tego roku, spowodowała uszkodzenie kory drzewa i zmniejszenie jej objętości o około 1/3 poprzez odłamanie 2 przewodnich konarów w górnej części korony drzewa.

(PK)

Drzewo po przejściu nawałnicy 08.07.2015. fot. P. Kania

Zamek Ogródzieniec w Podzamczu

(PK Orlich Gniazd)

Nazwa Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (PKOG), wywodzi się od ruin średniowiecznych zamków, które zostały wzniesione wysoko na stromych, trudnodostępnych wapiennych ostałcach. Celem takiego umiejscowienia zamków było uniemożliwienie dostania się intruzów do jego wnętrza. Ptaki drapieżne jakimi są orły w ten sam sposób starają się konstruować swoje „domy” stąd odniesienie w nazwie.

Ruiny zamku Ogródzieniec, stanowią największą atrakcję turystyczną na terenie PKOG, sam spacer po murach zamkowych może zająć nawet do 2 godzin, a wyobraźmy sobie ile czasu zajęło by wędrowanie wśród licznych komnat, sal balowych gdyby Potop Szwedzki nie dokonał druzgocących zniszczeń. Po pięknych pomieszczeniach nie pozostało zbyt dużo śladów lecz do dnia dzisiejszego przy odrobinie „szczęścia” możemy na zamku zobaczyć sylwetkę wielkiego czarnego psa, w którego został zamieniony Stanisław Warszycki, który strzeże skrytych skarbów na zamku. Legenda o tym stworze odróżnia Podzamcze od innych zamków gdzie zwykle królują „Białe Damy”.

(PKo)

Zamek Ogródzieniec w Podzamczu z perspektywy dziedzińca gospodarczego. fot. P.Kokoszka

„Diabelski kamień” (PK Lasy nad Górną Liswartą)

„Diabelski kamień” położony jest w miejscowości Olszyna na terenie gminy Herby, na obszarze działania Nadleśnictwa Koszęcin. Jest czerwonym granitowcem będącym pozostałością złodowacenia środkowopolskiego. Obwód kamienia wynosi 510 cm a wysokość 180 cm. Głaz objęty jest ochroną prawną w postaci pomnika przyrody nieożywionej.

Wiąże się z nim kilka legend: jedna z nich opowiada jak pewien ksiądz założył się z diabłem o duszę, że zdąży odprawić mszę szybciej niż diabeł przeniesie kamień z Góry Świętej Anny na Jasną Górę. Ksiądz przechrztył diabła i odprawił tylko trzy podstawowe części mszy. Zdenerwowany diabeł przegrawszy zakład porzucił kamień. Po dziś dzień widoczne są na kamieniu ślady od łańcuchów.

W rzeczywistości kamień został przetransportowany w to miejsce na początku XX wieku z okolic Hadry na specjalnie przygotowanych to tego celu saniach, które ciągnęło aż 6 par koni. Ustawiono go w miejscu, gdzie przed wiekami nad grobowcami olszyńskich panów stała murowana kaplica z wieżyczką w której zawieszony był dzwon. Ponieważ krypty grobowe na przełomie XIX i XX wieku były stale penetrowane przez miejscowych złodziejasków, koszęciński książę Karol Goffryd zu Hohenlohe wydał polecenie ich zasypiania. Sam kamień miał być pieczęcią dającą spokój pogrzebanym tu zmarłym.

(MO)

Diabelski kamień. fot. L.Imiótocyk

Stanowisko pomnikowe różanecznika fioletowego (*Rhododendron catawbiense*) (PK Lasy nad Górną Liswartą)

Stanowisko różanecznika (0,46 ha) zostało objęte ochroną prawną w postaci pomnika przyrody w 1994 roku. Położone jest na terenie gminy Kochanowice, na obszarze działania Nadleśnictwa Herby. Stanowisko zostało założone przez hrabiego Ballestrema w latach 1904-1906 i stanowiło plantację założoną na potrzeby ogrodów pałacowych. Różanecznik katawbijski należy do rodziny wrzosowatych, jego krzewy mogą osiągać postać drzew. Tutejsza odmiana to odmiana wielokwiatowa. Okres kwitnienia to maj i czerwiec.

(MO)

Stanowisko różanecznika fioletowego. fot. L.Imiótocyk

Stanowisko różanecznika fioletowego. fot. L.Imiótocyk

Stanowisko różanecznika fioletowego. fot. L.Imiótocyk

EDUKACJA EKOLOGICZNA Z ZPKWŚ

**OŚRODEK
EDUKACYJNY
ZPKWŚ W ŻYWCU**

zaprasza uczniów szkół podstawowych i
gimnazjalnych na zajęcia pt.:

"Osobliwości przyrody BPK"
"Dlaczego zamierają Beskidzkie lasy"
„Pasterstwo na terenie BPK”
„Rośliny i zwierzęta BPK”
**„Krajobrazy Beskidzkich Parków
Krajobrazowych”**

Celem zajęć jest ukazanie wartości przyrodniczych,
interesujących miejsc i obiektów
(pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych,
użytków ekologicznych i.in.) flory i fauny a także
potencjalnych zagrożeń dla przyrody (zamieranie
lasów na wybranych przykładach na przestrzeni
ostatnich lat) na obszarze Żywieckiego PK, PK Beskidu
Małego i PK Beskidu Śląskiego.

Miejsce realizacji zajęć:
Ośrodek Edukacyjny ZPKWŚ w Żywcu
lub placówki oświatowe.
Czas trwania zajęć: 45 minut
Termin realizacji zajęć: do uzgodnienia

ZAJĘCIA BEZPŁATNE !!!

Więcej informacji oraz zgłoszenia
do udziału w zajęciach:
Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Śląskiego
Oddział w Żywcu,
ul. Łączki 44a, 34 - 300 Żywiec,
tel.: 33 861 78 25

**ZESPÓŁ PARKÓW
KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO**

zaprasza przedszkolaków oraz uczniów szkół
podstawowych, gimnazjalnych i
ponadgimnazjalnych do uczestnictwa w

**KONKURSACH WOJEWÓDZKICH
O TEMATYCE EKOLOGICZNEJ
WRZESIEŃ/PAŹDZIERNIK 2015 r.**

Konkursy koordynowane przez Ośrodki
Edukacyjne ZPKWŚ w Będzinie, Kalinie,
Rudach, Smoleniu i Żywcu.

Informacje o konkursie oraz regulaminy
zostaną przekazane do placówek
oświatowych.

**OŚRODEK
EDUKACYJNY
ZPKWŚ W ŻYWCU**

ZAPRASZA NA:

SPRZĄTANIE ŚWIATA-WRZESIEŃ 2015:
miejsce zajęć – szlak Żywiec- Grojec- Żywiec
lub inne trasy na terenie parków
krajobrazowych po wcześniejszym ustaleniu.

ŚWIĘTO DRZEWA-PAŹDZIERNIK 2015:
zajęcia dla uczniów szkół podstawowych i
gimnazjalnych. Podczas zajęć uczestnicy
zdobywają umiejętność rozpoznawania
rodzimych gatunków drzew i krzewów.

**ZAJĘCIA Z OKAZJI MIKOŁAJA I ŚWIĄT BOŻEGO
NARODZENIA-GRUDZIEŃ 2015:**

zajęcia dla przedszkolaków, uczniów szkół
podstawowych i gimnazjalnych. Podczas zajęć
uczestnicy poznają zwyczaje świąteczne,
wykonują ozdoby, biorą udział w różnych
zabawach ekologicznych.

ZAPRASZA NA:

WARSZTATY TERENOWE NA GÓRZE GROJEC

- w trakcie których uczestnicy zajęć zapoznają się z formami ochrony przyrody na terenie Beskidzkich Parków Krajobrazowych, ciekawostkami dotyczącymi przyrody ożywionej i nieożywionej a także wysłuchają informacji na temat pozyskiwania i wypalania wapnia.

Czas trwania zajęć: 2-3h. Koszt: 2,20 zł/h od osoby.

Kontakt w sprawie zajęć: Oddział w Żywcu, ul. Łączki 44a, 34 - 300 Żywiec, tel.: 33 861 78 25

ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO zaprasza do zdobywania znaczka „Przyjaciel Parków Krajobrazowych”

Znaczek może zdobyć każdy turysta poprzez zwiedzanie ścieżek edukacyjnych i tras rowerowych znajdujących się na terenie obejmującym Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego.

Podstawą do ubiegania się o przyznanie znaczka jest książeczka „Przyjaciela Parków Krajobrazowych” z udokumentowanymi przebytymi ścieżkami przyrodniczo-dydaktycznymi oraz trasami rowerowymi w poszczególnych parkach krajobrazowych ZPKWŚ. Książeczki dostępne są we wszystkich Ośrodkach Edukacyjnych ZPKWŚ (Będzin, Smoleń, Rudy, Kalina, Żywiec).

Regulamin zdobywania znaczka „Przyjaciel Parków Krajobrazowych” oraz wykaz ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych na terenie parków krajobrazowych województwa śląskiego dostępny pod adresem:

http://www.zpk.com.pl/images/stories/REGULAMIN_ZDOBYWANIA_ZNACZKA.pdf

ŚCIEŻKI PRZYRODNICZE ZPKWŚ

Jedną z najlepszych form poznawania przyrody jest bezpośredni z nią kontakt poprzez wycieczki licznymi, wyznakowanymi w górach szlakami turystycznymi oraz ścieżkami przyrodniczo-dydaktycznymi.

Na terenie Żywieckiego Parku Krajobrazowego wytyczone zostały przez ZPKWŚ cztery ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne, mające na celu zapoznanie turystów z wartościami przyrodniczymi oraz historycznymi Żywieckiego P.K.. Przebieg ścieżek w terenie pokrywa się z wyznakowanymi szlakami turystycznym PTTK.

W pierwszym numerze Biuletynu polecamy piękną krajobrazowo wycieczkę na najwyższy szczyt Żywieckiego Parku Krajobrazowego – Pilsko (1557 m. n.p.m.).

Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna "KORBEŁÓW KAMIENNA - PILSKO - SOPOTNIA WIELKA"

Oznakowanie trasy : szlak **zielony**, **czarny**, **żółty**, **zielony**

Długość trasy : 14,7 km

Czas przejścia : ok. 5-6 h

Stopień trudności : trudna

Ścieżka rozpoczyna się w Korbielowie Kamiennej obok przystanku PKS (640 m n.p.m.) i wraz z zielonym szlakiem turystycznym i prowadzi do schroniska PTTK na Hali Miziowej (1275 m n.p.m.). Dalej trasa wiedzie szlakiem czarnym na szczyt Pilska i na wysokości 1534 m n.p.m. osiąga Górę Pięciu Kopców. Z tego miejsca warto w 15 minut podejść na główny szczyt Pilska (1557 m n.p.m.) znajdujący się już po stronie słowackiej. Następnie z Góry Pięciu Kopców ścieżka schodzi w dół (żółtym szlakiem) z powrotem na Halę Miziową, skąd szlakiem zielonym prowadzi przez Halę Jodłowcową docierając do przystanku autobusowego PKS. W pobliżu przystanku, na potoku Sopotnia Wielka, znajduje się największy w Beskidach wodospad. Jest to również ostatni przystanek ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej.

(www.map1.eu)

Widok z Pilska na Babią Górę. fot. P.Dziki

Wychodnie skalne na szlaku. fot. P.Dziki

PARKI KRAJOBRAZOWE W POLSCE

SUWALSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Nieprzypadkowo **Suwalski Park Krajobrazowy** powstał jako pierwszy park krajobrazowy w Polsce (1976). Trudno byłoby znaleźć w kraju piękniejszy zakątek o tak unikatowym krajobrazie. Jego wyjątkowość polega na skoncentrowaniu na niewielkim obszarze niepowtarzalnych form rzeźby terenu, ukształtowanych przez lądolód skandynawski. To właśnie tu zobaczymy najpiękniejsze moreny, kemy, ozy i głazowiska, a także dowiemy się jak powstała wisząca dolina.

Suwalski Park Krajobrazowy to kraina wzgórz, dolin i jezior leżąca w dorzeczu Niemna. Największymi rzekami są tu: Czarna Hańcza i Szeszupa. Z wielu miejsc w Parku dostrzec można charakterystyczne wzniesienie zwane Górą Cisową lub Suwalską Fudżijamą. To tutaj znajduje się najgłębsze w Polsce jezioro Hańcza (108,5 m) oraz najpiękniejszy pod względem krajobrazowym kompleks jezior kleszczowieckich, który podziwiać można z punktu widokowego w Smolnikach.

Na terenie Parku istnieją cztery rezerваты przyrody – „Jezioro Hańcza”, „Głazowisko Łopuchowskie”, „Głazowisko Bachanowo nad Czarną Hańczą” oraz rezerwat „Rutka”. Bogaty jest również świat roślin. Występuje tu około 700 gatunków roślin naczyniowych, z których 55 podlega ochronie prawnej. Świat ssaków reprezentują: bóbr europejski, smużka, sarna, dzik, borsuk oraz dziewięć gatunków nietoperzy. Wśród łuk, pót i jezior żyje 140 gatunków ptaków. Na odkrytych i nasłonecznionych skarpach spotkać też można dwa gatunki jaszczurek: zwinkę i żyworodną. Liczne oczka śródpolne są natomiast miejscem rozrodu dla 12 gatunków płazów.

Spośród obiektów kultury materialnej wartym uwagi jest grodzisko obronne Jaćwingów na Górze Zamkowej, osada staroobrzędowców w Wodziłkach oraz ruiny zabytkowego XVIII-wiecznego dworu w Starej Hańczy.

Zwiedzanie Parku umożliwiają liczne szlaki piesze oraz ścieżki poznawcze. W terenie wytyczono również kilka tras rowerowych. Ze względu na pagórkowate ukształtowanie terenu, najlepszym sposobem na poznawanie Parku są wędrówki piesze. Przemierzając Park „na rowerze” trzeba liczyć się z piaszczystymi i kamienistymi drogami oraz z trudnymi do pokonania podjazdami.

Siedziba Parku znajduje się w Malesowiznie-Turtulu, gdzie działa baza edukacyjno-noclegowa, punkt informacji turystycznej ze sprzedażą map, pamiątek i wydawnictw, wypożyczalnia sprzętu turystycznego oraz izba regionalna.

(PB, SR)

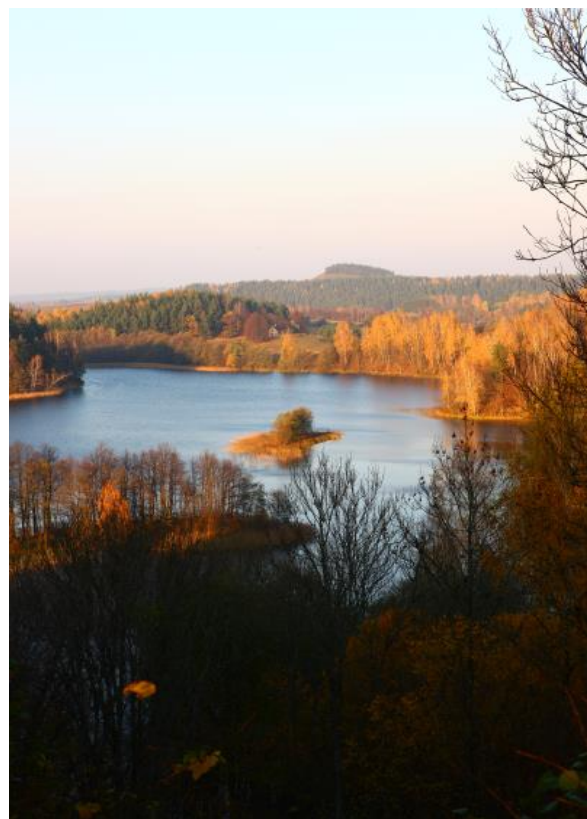
Suwalski Park Krajobrazowy
Malesowizna – Turtul
16-404 Jeleniewo
tel. (87) 569 18 01, fax (87) 569 76 36
www.spk.org.pl
e-mail: zarzad@spk.org.pl

Rezerwat „Rutka”. Fot. T.Świerubska

Smolniki-jeziora kleszczowieckie fot. T.Świerubska

Widok z Góry Zamkowej. fot. T.Świerubska

Miejsca warte zwiedzenia na obszarze Suwalskiego Parku Krajobrazowego:

Dolina Czarnej Hańczy – na odcinku od jeziora Hańcza do Turtula rzeka Czarna Hańcza płynie głęboką polodowcową rynną, przybierając charakter górskiego potoku. Zbocza doliny są porośnięte ciepłolubnymi łąkami i lasem, środkiem zaś ciągnie się 13 pagórków ozu turtulskiego.

Głazowisko Bachanowo nad Czarną Hańczą – rezerwat przyrody, położony na południe od jeziora Hańcza w dolinie Czarnej Hańczy o powierzchni 0,98 ha, pokryty wieloma głazami narzutowymi, których liczbę szacuje się na ok. 10 000 sztuk.

Głazowisko Łopuchowskie – rezerwat przyrody z licznymi głazami narzutowymi, zgromadzonymi na powierzchni moren czołowych, usytuowanych między jeziorem Hańczą a zagłębieniem Szeszupy.

Góra Cisowa – określana mianem „Suwalskiej Fudzijamy”, „Góry Gulbieniskiej”, „Góry Sypanej” stanowi doskonały punkt widokowy na teren Parku, z którego rozpościera się rozległa panorama na zagłębienie Szeszupy.

Góra Leszczynowa – jedno z najwyższych położonych wzniesień na terenie Parku (272 m n.p.m.) opadające stromym urwiskiem ku jeziorze Hańcza. Na jej szczycie znajduje się drewniana wieża widokowa.

Zima w Suwalskim PK. fot. T.Świerubska

Zima w Suwalskim PK. fot. T.Świerubska

Jesień w Suwalskim PK. fot. T.Świerubska

Góra Zamkowa – wczesnośredniowieczne grodzisko obronne Jaćwingów położone u podnóża zespołu jezior szurpilskich.

Rutka – rezerwat krajobrazowy obejmujący obiekty wyjątkowe pod względem krajobrazowym i przyrodniczym: unikalne w skali kraju głazowisko, kompleks wzgórz morenowych zwanych „amfiteatrem wodziłkowskim” oraz jezioro wytopiskowe Linówek.

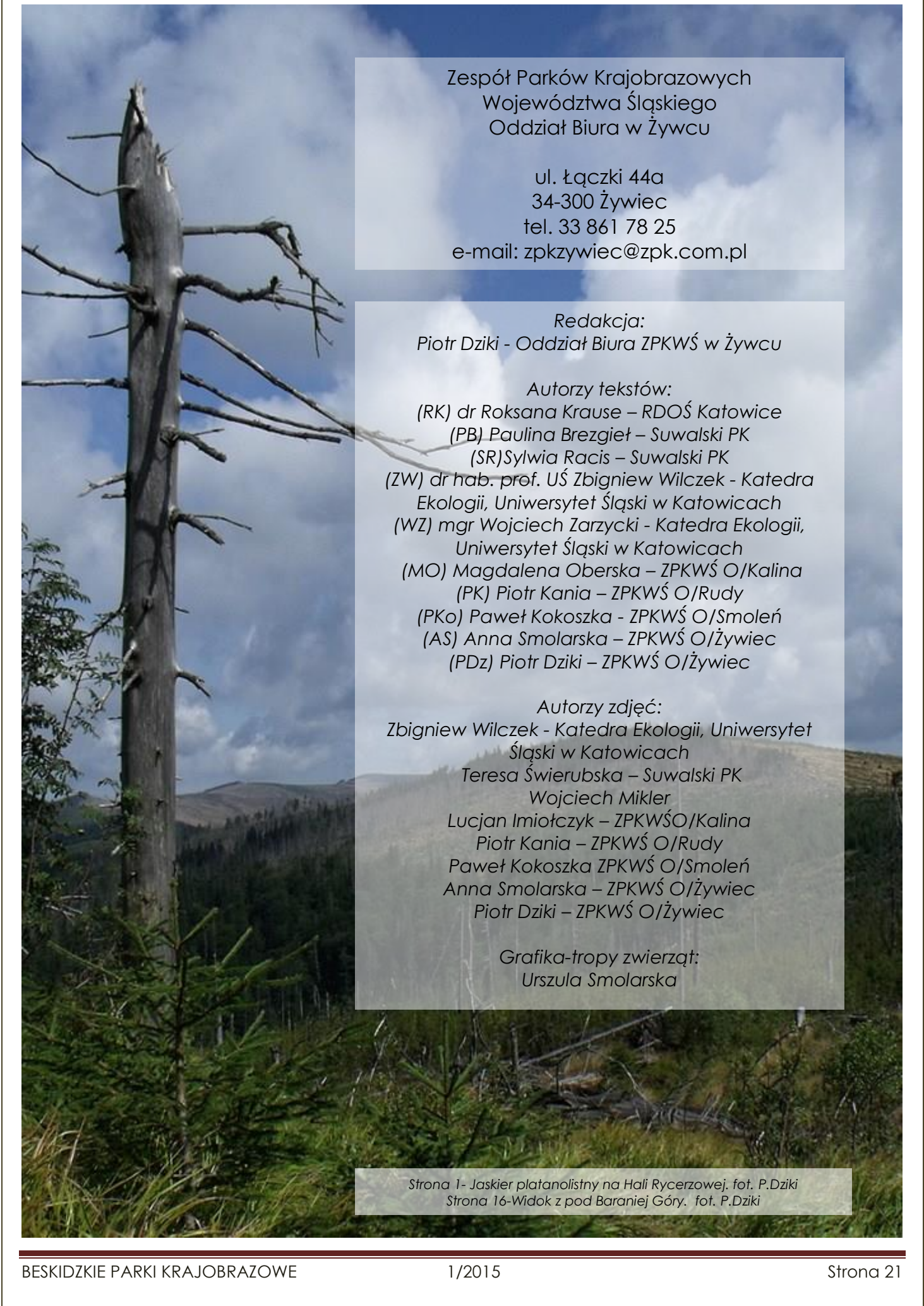
Smolniki – wieś letniskowa o wybitnych walorach krajobrazowych z panoramą na zespół jezior kleszczowieckich i jezioro Jaczno; na cmentarzu w Smolnikach znajduje się zabytkowa drewniana kapliczka cmentarna z końca XVIII w.

Stara Hańcza – położona na północnym brzegu jeziora Hańcza, wraz z ruinami dworu i parkiem podworskim jest pozostałością po dawnym majątku szlacheckim z końca XVII w.

Turtul – jedno z najstarszych miejsc osadniczych pomiędzy jeziorem Hańcza a Wigrami. Od XVII w. osada młyńska. Nazwa pochodzi od litewskiego słowa turtuolis – człowiek bogaty (bogacz). Od 1993 r. siedziba Suwalskiego Parku Krajobrazowego.

Wodziłki – wieś założona w 1788 r. przez staroobrzędowców, w której znajduje się pochodząca z początku XX w. zabytkowa drewniana świątynia (molenna).

(PB, SR)

Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Śląskiego
Oddział Biura w Żywcu

ul. Łączki 44a
34-300 Żywiec
tel. 33 861 78 25
e-mail: zpkzywiec@zpk.com.pl

Redakcja:

Piotr Dziki - Oddział Biura ZPKWŚ w Żywcu

Autorzy tekstów:

(RK) dr Roksana Krause – RDOŚ Katowice
(PB) Paulina Brezgieł – Suwalski PK
(SR) Sylwia Racis – Suwalski PK
(ZW) dr hab. prof. UŚ Zbigniew Wilczek - Katedra
Ekologii, Uniwersytet Śląski w Katowicach
(WZ) mgr Wojciech Zarzycki - Katedra Ekologii,
Uniwersytet Śląski w Katowicach
(MO) Magdalena Oberska – ZPKWŚ O/Kalina
(PK) Piotr Kania – ZPKWŚ O/Rudy
(PKo) Paweł Kokoszka - ZPKWŚ O/Smoleń
(AS) Anna Smolarska – ZPKWŚ O/Żywiec
(PDz) Piotr Dziki – ZPKWŚ O/Żywiec

Autorzy zdjęć:

Zbigniew Wilczek - Katedra Ekologii, Uniwersytet
Śląski w Katowicach
Teresa Świerubska – Suwalski PK
Wojciech Mikler
Lucjan Imiołczyk – ZPKWŚ O/Kalina
Piotr Kania – ZPKWŚ O/Rudy
Paweł Kokoszka ZPKWŚ O/Smoleń
Anna Smolarska – ZPKWŚ O/Żywiec
Piotr Dziki – ZPKWŚ O/Żywiec

Grafika-tropy zwierząt:
Urszula Smolarska

Strona 1- Jaskier platanolistny na Hali Rycerzowej. fot. P.Dziki
Strona 16-Widok z pod Baraniej Góry. fot. P.Dziki